

Helena Kekkonen

Minun Freireni

**Helena Kekkonen lienee tunnetuin Paolo Freiren "oppilas" Suomessa.
Tämän johdosta lehti pyysi häneltä kommentoivaa kirjoitusta Leena
Kurjen artikkelin Freiren viittaavien kohtien osalta.**

Leena Kurki esittelee artikkelissaan "Spiritualiteetti: johtajuuden perusta?" lyhyesti myös Paolo Freiren kasvatustieteellisiä näkökulmia. Ymmärrän, että hyvin tiiviiseen muotoon saatetussa esityksessä on vaikea nostaa esille Freiren erittäin monipuolisen ja omaperäisen kasvatustieteen olennaisimpia piirteitä. Mielestäni kuitenkin Leena Kurjen valinnoista puuttuu jotakin tärkeää. Oma - käytännön kokemuksiin perustuva - käsitykseni Paolo Freiren keskeisestä sanomasta kasvattajille on kokolailla toinen - tai ainakin painotan asioita eri tavalla.

Käsitteet pedagoginen/kasvatuksellinen johtajuus tuntuvat Freirelle vierailta. Hänhän hylkäsi jopa opettaja- ja opiskelija-sanojen käytön autoritatiiviseen opetustapahtumaan kuuluvina. Hänen mukaansa molempien edellämäinittujen on kohdattava toisensa oppimistilanteessa tasa-arvoisina, toinen koordinaattorina, toinen oppijana, ja että myös koordinaattori on samalla oppija hänkin. Oppiminen perustuu *autenttiseen dialogiin* ryhmän jäsenten välillä: se tarkoittaa koordinaattorin ja oppijoiden lämmintä, luottamuksellista, avointa vuorovaikutussuhdetta, jossa jokainen on subjekti. Koordinaattorin on osattava ennen kaikkea aidon kuuntelemisen taito, jotta hän voisi johdattaa keskustelua eteenpäin, motivoida tiedon hankkimiseen, helpottaa asiantuntemuksellaan niiden löytämistä ja rohkaista oppijoita itsenäiseen, luovaan ja kriittiseen ajatteluun.

Jotta freireläinen vuorovaikutus onnistuisi ja oppijoista tulisi "täysin inhimillisiä, subjekteja" (L.Kurki), koordinaattorin mieltämyksen on välttämätön. Koordinaattorin on perehdyttävä vähintään puolen vuoden ajan tulevien oppijoidensa maailmaan, tutustuttava heidän kieleensä, ajattelu- ja puhetapoihinsa, arvomaailmaansa ja elämänympäristöönsä. Vasta tältä pohjalta voi kummuta ymmärtämys, kiintymys ja rakkaus koordinaattorin ja oppijoiden välillä - ja tätä Freiren dialogipedagogiikan onnistuminen edellyttää. Näitä ajatuksia lähelle tulee mm. kauan sitten vaikuttanut Vasili Suhomlinski kirjassaan Sydämeni lapsille annan, myös meillä Suomessa dosentti Reijo Heinonen esitelmässään vuonna 1995:

"...uudenlaisen rakkaudenpedagogiikan kehittäminen olisi tarvitsemamme uudenlainen vaihtoehtoinen arvokeskustelun syventämiseksi lasten ja nuorten kasvatuksessa. Vain inhimillisen rakkauden ja syvällisen ymmärtämisen kautta voidaan näitä vaikeita ja vastuullisia asioita opettaa eteenpäin."

Tältä pohjalta onnistuu sitten, niin Freiren kuin Heinosenkin mukaan, oppijoiden luovuuden kehittäminen. Näissä yhteyksissä "neitsytmariamainen ilmestys" luovan mielikuvituksen lähteenä, minkä Leena Kurki mainitsee, tuntuu Freiren käytännön pedagogiikan kannalta toisarvoiselta, vain hienolta fraasilta.

Freire on omien sanojensa mukaan omaksunut kasvatustieteellisiä filosofiaan ja - teorioihinsa vaikutteita muun muassa kristinuskon opeista, Martin Luther Kingiltä, Marxilta, Marcuselta, Sartrelta ja Frommiltä. Hänen teoreettiset pohdiskelunsa ovat usein vaikeaselkoisia, mutta mielestäni kaikesta löytyy yhteinen punainen lanka: *yhteiskunnalliseen tiedostamiseen ja kriittiseen ajatteluun herättäminen* ovat keskeisiä periaatteita, opetettiinpa mitä ainetta hyvänsä ja missä tahansa: kehityksensä kansalaisille luku- ja kirjoitustaitoa tai ns. sivistysmaissa vaikkapa posliininmaalausta, kieliä tai ammattiaineita.

Leena Kurki kirjoittaa Freiren ajatuksista: "Ollakseen inhimillinen ihmisen pitää antautua täydesti suhteeseen toisen ihmisen ja maailman kanssa." Tämä tarkoittaa mielestäni juuri edellä mainittua tiedostamisprosessia; ihmisen heräämistä havaitsemaan oman paikkansa yhteiskunnassa. Hän oppii, miten yhteiskunta toimii, mitkä ovat reaaliset vaikutusmahdollisuudet, mihin hän itse voi toiminnallaan vaikuttaa ja mihin ei. Yksilöllisen tai yhteisen työn vaikutukset selkeytyvät ja kansalainen oppii tunnistamaan omat rajansa eikä odota liikojia, ei turhaudu liian suurten odotustensa paineessa. Tällaisessa oppimisprosessissa, tiedostamisessa, alistettuna ja sorrettuna eläneiden ihmisten itseluottamus herää ja alkaa vapautuminen, tavalla tai toisella ilmenevä aktiivinen käytännön toiminta. Kaiken tämän sain nähdä toteutuvan freireläisen vankilaopetuskokeiluni aikana.

Edellä esitetyistä huomautuksista huolimatta on syytä olla kiitollinen Leena Kurjelle, että hän muun aineiston ohessa on ottanut esille Paolo Freiren kasvatusnäkömyksiä. Markkinatalousyhteiskuntien kilpailuun perustuvassa koulutusjärjestelmässä - peruskoulutuksessa, ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkea-asteellakin - monet tavanomaisesta poikkeavat sekä esimerkiksi sosiaalisesti ja emotionaalisesti lahjakkaat yksilöt eivät pääse esille ja siten heidän kykynsä jäävät käyttämättä yhteiskunnan kehittämiseen. Freiren pedagogiikassa jokaista yksilöä arvostetaan alusta alkaen, hänen itseluottamustaan ja persoonallisuuttaan vahvistetaan, kriittistä ajattelua kehitetään ja valmennetaan käytännön toimintaan.

Meidän kylmää järjenkäyttöä ja (yksipuolista) älyä arvostavassa kulttuurissamme Freiren pedagogiikka tarjoaa poikkeukselliset mahdollisuudet paitsi tiedolliselle oppimiselle, myös ihmisen kokonaispersoonallisuuden kasvulle ja ennen kaikkea eettiselle kypsymiselle. Tämän vuoksi Paolo Freiren ajatuksia ei tulisi unohtaa, vaan kehittää edelleen.